

Ryszard Wojciechowski (1930-2023)
Badacz literatury ludowej w Instytucie Badań Literackich PAN
Członek i działacz Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza

W dniu 8 stycznia 2023 roku w Warszawie zmarł w wieku 92 lat dr Ryszard Wojciechowski – historyk literatury polskiej, specjalista w zakresie piśmiennictwa ludowego i folklorystyki, autor wielu publikacji naukowych na ten temat. Przez całe życie zawodowe związany był z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk.

Syn Mieczysława i Euzebii z domu Wachowicz urodził się 23 marca 1930 roku w Kielcach. Tam w latach 1936-1939 uczęszczał do prywatnej Szkoły Powszechnej Męskiej przy Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki, a w czasie wojny, od roku 1940 do 1943, był uczniem siedmioklasowej polskiej szkoły powszechnej. Brał następnie udział w kompletach tajnego nauczania, zaliczając program pierwszej klasy gimnazjalnej. Po wojnie, w latach 1945-1949, uczęszczał do Prywatnego Męskiego Gimnazjum, a następnie Liceum im. św. Stanisława Kostki w Kielcach.

Jesienią 1949 roku Ryszard Wojciechowski rozpoczął studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, które zakończył pięć lat później. Tytuł magistra filologii polskiej uzyskał 2 lutego 1954 na podstawie pracy *O twórczości Józefa Blizińskiego* napisanej pod kierunkiem prof. Juliana Krzyżanowskiego. W roku ukończenia studiów został zatrudniony przez prof. Krzyżanowskiego w tworzonej przez niego Pracowni Literatury Ludowej w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Tu - jako wieloletni współpracownik profesora - uczestniczył między innymi w zespole badawczym, który gromadził kartoteki polskich pieśni ludowych oraz przygotowywał cenne publikacje na temat literatury ludowej.

Już w 1958 roku dr Wojciechowski, we współredakcji z prof. Krzyżanowskim, przygotował do druku kilkusetstronicową księgę zbiorową *Ludowość u Mickiewicza* (Warszawa 1958). Napisał do niej dwie rozprawy – *W kręgu żywej tradycji* oraz *Elementy ludowe w „Panu Tadeuszu”*.

Na początku lat sześćdziesiątych brał udział w pracach nad *Słownikiem folkloru polskiego* (Warszawa 1965). W kompendium znalazły się hasła jego autorstwa poświęcone polskim pieśniom balladowym. Z kolei w dwóch tomach zbiorowych pod redakcją Heleny Kapełus i Juliana Krzyżanowskiego, gromadzących studia na temat historii folklorystyki, dr Wojciechowski opublikował rozprawę noszącą tytuł *Warszawskie*, która prezentowała zainteresowania folklorem w rejonie warszawskim na początku dziewiętnastego wieku (w:

Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska; Wrocław 1970) oraz szkic *Filologowie wobec folkloru* (w: *Dzieje folklorystyki polskiej 1864-1918*; Warszawa 1982). Pierwsza z wymienionych prac – przygotowana w wersji rozszerzonej – posłużyła Autorowi za podstawę uzyskania w 1968 roku stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych. Rozprawa doktorska nosiła tytuł *Zainteresowania folklorem w Warszawie lat 1800-1830*.

W tamtym czasie na dorobek dr. Wojciechowskiego złożyło się też przygotowanie obszernego studium zatytułowanego *Pieśni ludu białoruskiego w zbiorze M. Federowskiego a polska pieśń ludowa*. Wraz z jego komentarzami do zebranych pieśni zostało ono włączone do tomu VII opracowania zbiorowego *Lud białoruski* (Warszawa 1969). Dorobek ówczesny objął również nowe opracowanie i oddanie do druku dziewiętnastowiecznej antologii tekstów *Klechdy, starożytny podania i powieści ludu polskiego i Rusi*, zebrane i spisane przez Kazimierza Władysława Wójcickiego (pierwodruk: 1837 r.). Publikacja ze wstępem J. Krzyżanowskiego i komentarzem R. Wojciechowskiego miała trzy wydania (Warszawa 1972; 1974; 1981). Badacz brał ponadto udział w przygotowaniu wydania fototypicznego pierwodruku innego zbioru Wójcickiego *Pieśni ludu Białochrobatów, Mazurów i Rusi nad Bugu* (Wrocław 1976). Do tej dwutomowej księgi pod redakcją Heleny Kapeluś dr Wojciechowski napisał posłowie. Był też autorem rozprawy *Ludowość* opublikowanej w mającym wiele wydań – znanym i cenionym w świecie nauki – *Słowniku literatury polskiej XIX wieku* pod redakcją Józefa Bachorza i Aliny Kowalczykowej (ostatnie wyd.: Wrocław 2009). Tę rozprawę dr Wojciechowski uważał za podsumowanie swoich dotychczasowych wysiłków badawczych, a nawet całego dorobku naukowego.

W Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, dr Wojciechowski pełnił – w latach 1967-1993 – funkcję sekretarza Rady Naukowej i Dyrekcji. Sprawozdania z posiedzeń Rady ogłaszał w „Biuletynie Polonistycznym”. Był też przewodniczącym Związku Nauczycielstwa Polskiego w Instytucie (1974-1980). Za swoją wieloletnią działalność został odznaczony Złotą Odznaką ZNP i Złotym Krzyżem Zasługi. Z Instytutem był związany nieprzerwanie do przejścia na emeryturę w 2000 roku.

Dr Wojciechowski był przez wiele lat zaangażowany w działalność Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, instytucji, w której blisko współpracował m.in. z jej długoletnim prezesem prof. Krzyżanowskim. Od jesieni 1956 roku dr Wojciechowski był w Towarzystwie sekretarzem, a w latach 1986-2004 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego. O tym, jak od początku swojej drogi naukowej oddany był sprawom tej organizacji, świadczyć może jego kilkunastostronicowy artykuł opublikowany w 1962 roku

w „Pamiętniku Literackim” – *Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza w latach 1957-1961*. Za swoją wieloletnią działalność został w 2004 roku wyróżniony godnością członka honorowego Towarzystwa.

Po przejściu na emeryturę dr Wojciechowski prowadził w latach 2001-2004 zajęcia i seminarium magisterskie na Studium Zaocznym polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Był promotorem trzydziestu dwóch z powodzeniem obronionych prac magisterskich.

W ostatnich latach życia wspominał wybitnych ludzi nauki, z którymi dane mu było współpracować. W szufladzie biurka, na samym wierzchu, pozostawił kilkunasturowy maszynopis szkicu o prof. Julianie Krzyżanowskim. Ten portret swego nauczyciela i mistrza dr Wojciechowski ogłosił drukiem po śmierci profesora w „Biuletynie Polonistycznym” (1977, nr 1). Na końcu szkicu napisał słowa, które mogą charakteryzować i jego samego: „Dobrze przeżył swe długie życie”. Zapewniają o tym ci, którzy znali dr. Ryszarda Wojciechowskiego.

Pogrzeb naszego Kolegi odbył się 16 stycznia 2023 roku w Kościele Rzymskokatolickiej Parafii Opatrzności Bożej w Warszawie Wesołej.

Andrzej Karcz